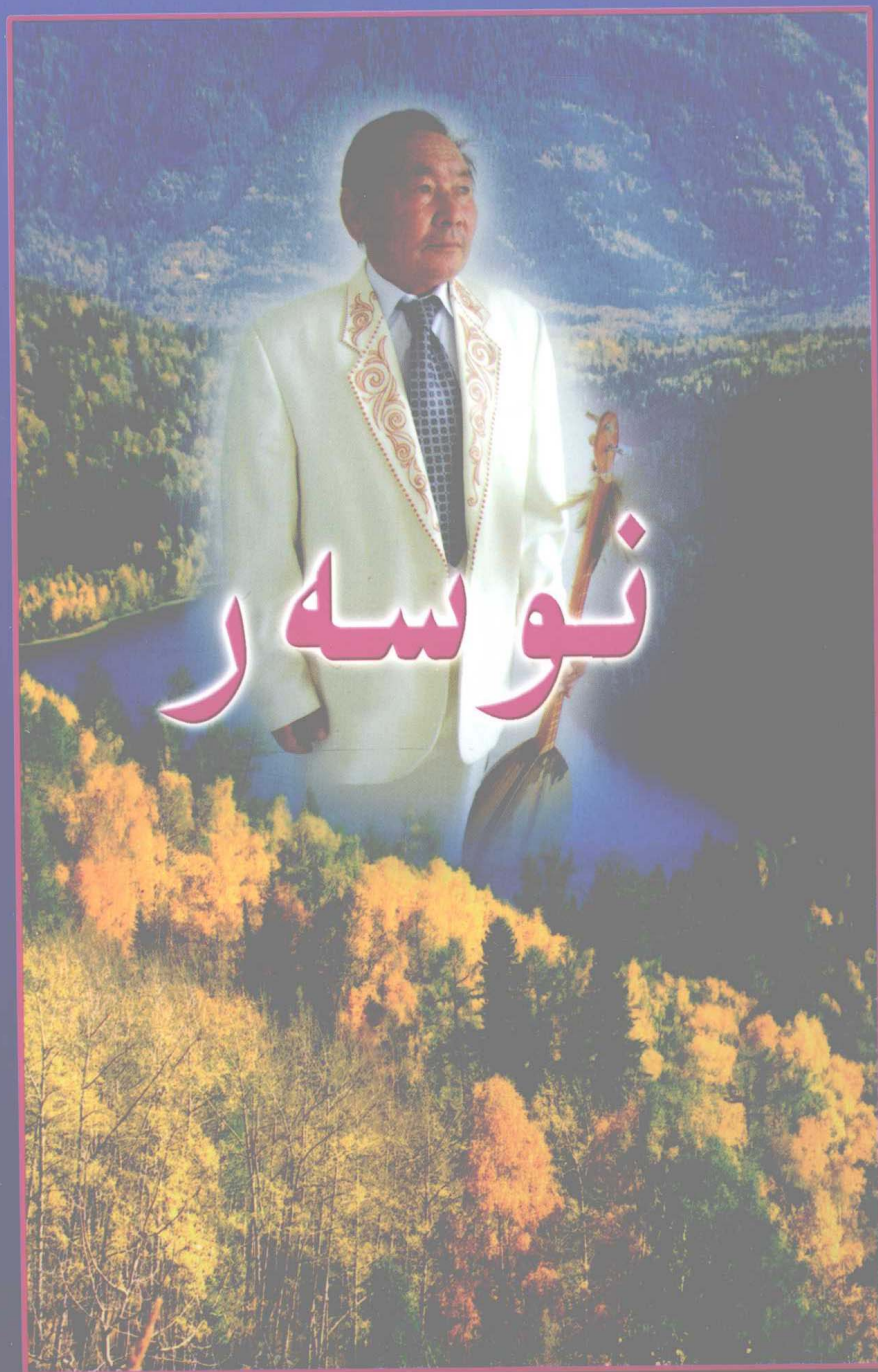
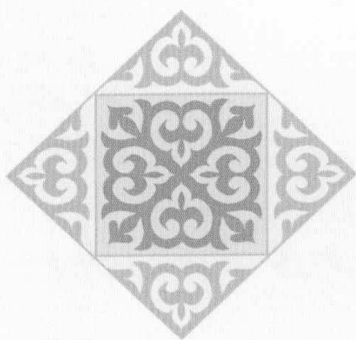

شىنجاڭ جاستار - ورەندەر باسپاسى

نوسەر

شىنجاڭ جاستار - ورەندەر باسپاسى

2008 - ئۆزىمىجى

图书在版编目(C I P)数据

阿肯与他的作品/买然·吐尔旦编—乌鲁木齐：新疆青少年出版社 2008.3

ISBN 978-7-5371-5833-6

I...阿 II...买 III 文学—中国—当代—哈萨

克语(中国少数民族语言) IV·I207.936-53

中国版本图书馆 C I P 数据核字(2008)第 028853 号

责任编辑：阿克木拜·贾帕尔

责任校对：努尔斯帕提·库

封面设计：巴哈提·伊

阿肯与他的作品 (哈萨克文)

买然·吐尔旦 编

新疆青少年出版社出版

(乌鲁木齐市胜利路二巷一号 邮编:830049)

新疆新华书店发行 新疆地矿彩印厂印刷

850×1168 毫米 32 开本 9.5 印张

2008 年 3 月第 1 版 2008 年 3 月第 1 次印刷

印数:1——2060

ISBN 978-7-5371-5833-6 定价:15.00 元

جاۋاپتى رەداكتورى: اكىمباي جاپار ۇلى
جاۋاپتى كوررەكتورى: نۇرسيپات قۇرمەت قىزى
مۇقاباسىن جوبالاعان: باقت مەسكەندىر ۇلى

نوسەر

قۇراستىرعان: مەيران تۇردان ۇلى

*

شىنجاڭ جاستار - ورەندەر باسپاسى باستىردى
(^۹ۇرىمى قىلالى جەڭىس جولى 2 - كوشە 1 - نۇمىر، پ: 830049)

شىنجاڭ شىنخۇا كىتاپ دۇكەندەرى تاراتادى
شىنجاڭ كەن - ستەر باسپا زاۋودىندا باسلىدى
فورماتى 1/32 850×1168 م، باسپا تاباغى: 9.5

2008 - جىل، ئاۋرىز، 1 - باسپاسى

2008 - جىل، ئاۋرىز، 1 - باسلىۋى

تىراجى: 2060 — 1

ISBN 978-7-5371-5833-6

باعلىسى: 15.00 يۋان

مازمۇنى

اقىن تۇرالى ارناۋلى زەرتتەۋلەر

100	حالىققا ونەر، ونەرگە ءورس، ونەريپازعا جەمىس قاجەت
6	ارىندى اقىن، دارىندى اقىن.....
12	نوسەر
82	شىن جۇيرىك ورگە سالسا ورشەلەنەر
90	مەرەي توي مەزگىلىندەگى ءسوز
98	ءومىرى ولەڭ، ونەرى ولەڭ — قۇرمانبەك
123	قۇرمانبەك جانە ونىڭ ايتىس ونەرى
146	اقىننىڭ اقىنى
158	قۇرمانبەك بىيگى
177	اقىن ءومىرى اسەرلى ءومىر
188	تۇلپار اقىن، سۇڭقار جىر
195	قۇرمانبەكتىڭ ايتىس ونەرىندەگى ەرەكشەلىگى
	شىمشىماڭ كوپ، شىقانىڭ جوق تارىداي، ءارى دانا، ءارى بالا
209	شالىم - اي
	ايگىلى اقىن قۇرمانبەك جانە ونىڭ ولەڭدەرىندەگى فيلوسوفىيالىق
216	وي - تولعام تۇرالى
230	اعىن سۆزدى ءبىر - اق رەت باساسىڭ

اقىنمەن وتكىزىلگەن سۇخباراتتار

- 243 اقىن — ەلدىڭ داڭقى
256 باقسىدان سۇراما، باسىنان كەشكەنەن سۇرا
266 اقىننىڭ جانى دا ولەڭ، ارى دا ولەڭ

اقىنغا ارناۋلار

- 284 قۇرمانبەك اقىنغا
285 ءبىر ونەردىڭ بىيگىنە تۋ ءىلىپ...
289 قىستىرعان قىينان وي البى ەڭ
291 قۇرمانبەك زەيتىنعا زىنگە
293 قۇرمانبەك اقىنغا حات
295 اقىن ءوتتى گۈلگە ورانىپ پاراتتان
298 قۇرمانبەككە ارناۋ
300 باۋىرىندا جۇرگەن تاۋدىڭ بىيىكتىگى بايقالمايدى

اقىن تۋرالى ارناۋلى زەرتتەۋلەر

حالىققا ونەر، ونەرگە ءورس، ونەريپازعا جەمس قاجەت

جانابىل سىماۋلى

بارشامىزعا ايان، ونەريپاز حالىقتان تۋادى، حالىق ءۇشىن قىزمەت ەتەدى. ونەر وزىنىكى بولعانىمەن، جاسامپازدىق جەمسىنىڭ يىگىلىگىن حالىق كورەدى، ياعنى جاقسى جىر، ءاتتى كۆيدەن حالىق تاماشا رۋحاني ءالزات الادى، ءارى مەن ءارىن ونان ارى ءوز ۇرپاقتارىنا ءناسىحاتتايدى. سوندىقتان ونەر ادامدارىنىڭ ەسىمى ءوزىنىڭ تۋعان حالقىمەن بىرگە اتالادى. ءوز حالقىنىڭ جۈرەگىندە ۇرپاعىنىڭ ماقتان تۇتار ۇلگىسىنە اينالماغان ونەريپازداردىڭ اتى وزىمەن بىرگە اياقتايدى. از با، كوپ پە، ەلى ءۇشىن ەڭبەك ەتۋ — ەستى ازاماتتىڭ ادامى قاسىيەتى، كىسىلىك كوركى. ۇلى اباي: «ستىق قايرات، نۇرلى اقىل، جىلى جۈرەك — ادامنىڭ ءۇش قاسىيەتى» دەپ تەكتەن - تەك ايتپاعان. سەنىڭ قايراتىڭ حالقىڭنىڭ يىگىلىگىنە جۇمسالسا، نۇرلى اقىلنىڭ ەلىگە ەس بولارلىق ءىلىم - ونەر ءۇشىن سارىپ بولسا؛ ال، جىلى جۈرەگىنىڭ مەيىرى ءوز جۇرتىڭا، ۇرپاعىڭا باعىشتالسا، سوندا سەن حالققا كەرەك، ۇلتقا ونەرگە ادامسىڭ، وسى تۇرعىدان اقىن قۇرمانبەك ءوز داۋىرىندە ايتىس ونەرىنىڭ بىيگىنەن كورىنگەن كورنەكتى ونەر ادامى. سوندىقتان دا ەل بولپ، ونەريپازعا ساليقالى سىيىن كورسەتپ، ەڭبەكتەرىنە ءادىل باعا بەرىپ جاتىر. ارينە، ادام ءۇشىن ەڭ ۇلكەن باقىت ەڭبەگىنىڭ جانعانى سانالادى.

قۇرمانبەك زەيتىنغازى ۇلى جىر كەرۋەننە بلەسىپ، جارىم
عاسىر بويى ولەڭنەن ورمەك ورگەن تالانتتى، تاپقىر اقىن.
ەلىمىز قازاقتارىنىڭ ازاتتىقتان كەينىگى ايتىس ونەرىنىڭ ءسوز
باستاعان شەشەنى. ەل بشىندە، حالقارادا جوعارى بەدەلگە يە
ايتىس مايتالمانى. سوڭىنان سانداعان شاكىرت ەرتكەن ايتىس
ونەرىندەگى ۇلكەن ۇستاز. «اسەت تە، ءبىرجان دا ەمەس،
قۇرمانبەكپىن» دەپ ءوزى جىرعا قوسقاندای، ءوز ستىلى، ءوز
سلوبى بار، ءوز بىيىگى بولەك، دارا اقىن.

قۇرمانبەك قانشا ولەك ايتتى، قانشا سىلىق الدى، قانشا
ارپىتەسىن جەڭدى، حالققا كەرەگى ول ەمەس. كەرەگى
ولەڭىندە قانشالىق ءنار بار، ۇرپاققا وي سالارلىق سالماق بار
ما؟ اۋىزدان - اۋىزعا، ۇيدەن - ۇيگە، اۋىلدىن - اۋىلعا،
ايمىقتان - ايمىققا، ءتپتى شەكارا اتتاپ، شەتەلدەرگە جەتەتىن
قۋاتى بار ما؟ سوڭىنا حالىقتىڭ قارا ولەڭى سەكىلدى عاسىردان
عاسىر اتتاپ، ولمەي، وشپەي ۇرپاقتار كوكىرەگىندە ساقتالار
جاقتۇ جىرلارى بار ما؟ مەنە وسى كەرەك.

مەنىڭ قۇرەكەڭ ەبىر سۇيسىنەتىنىم - الپىستى
القىمداسادا، شابىتىنان، شابىسىنان ءالى تانغان جوق. قايتا قىزا
ءتۈستى. ساحنادا بولسىن، ساحارادا بولسىن، ءوز بورىشىن
ابىرويمەن وتەپ كەلەدى. بۇعان ەبىر مىسال ايتايىن:
2006 - جىلى ساۋىردە، «شىنجياڭ قازاق ءانسامبىلى» ەۋروپا
ەلدەرىندە ءساتتى ساپاردا بولپ، انا وتان، التىن بەسىك تۇعان
جەرىنەن ايرىلعانىنا 70 جىل بولغان باۋىرلاستارىمىزدىڭ انا
مادەنيەتكە بولغان سۇسىنىن قاندىرىپ قايتتى. قاتىستى ورىندار
دەنساۋلىق جاعدايىنان الاڭداۋشىلىق بىلدىرسەدە، مەن وسى
ۇيرمەگە قۇرەكەڭدى «بارسىن» دەپ قوسىپ جىبەردىم.
امالياتتا اقىن:

خالقىما قارىزدارىم قانشا مەنىڭ،
نامىس قوي نار جۇگىنە تالسا بەلىم.

امانات ارقالاعان ەل سالەمىن،
 سىزدەرگە جەتكىزسەم دەپ اڭساپ ەدىم.
 انا ەلىم، اق جول تىلەپ اتتانىپ ەك،
 مىندەتم سول تىلەكتى اتقارۋ ەد.
 كەلىپ ەم اق تىلەكتى اقتاين دەپ،
 كەتپەسەن باۋىرلارىم جات باۋىر بوپ. — دەپ «سالەمدەمە»
 اتتى 22 شۇماق تولعاۋىن توككەندە ەل اڭساغان، جەلماياداي جەر
 ساعىنعان باۋىرلاستارىمىز كوڭىلى بوساپ، كوزدەرىنە جاس
 الىپ، قالاي ماراپاتتاعانىن ەستىگەن بولۇلارىڭىز كەرەك. ءتىپتى
 ەلىمىزدىڭ فرانسىيادا تۇراتىن باس ەلىشى جاۋ جىنجۇن جولداس
 جاسى كەلسەدە اللىس جول باسىپ، ەكى ەلدىڭ دوستىعى ءۇشىن
 ءوز ۇلىسىن قوسقان قۇرمانبەكتى ايرىقشا القايتى.
 ونەر ءبىر ءتىل جەتپەس سۇلۇ دۇنيە. ونىڭ سىمباتى قايسى
 ءبىر ەت جۈرەكتى پەندەنى ئىككار ەتپەدى دەيسىز! ؟ سول
 قۇشتارلىق پەن تالانت قۋاتى سايكەسكەندە ونەردىڭ ءوز ادامىنا
 اينالادى ەكەن. مۇنى ساڭلاقتىڭ ونەر جولى دالەلدەپ وتىر.
 دەمەك، تالانت تابىعاتى سى بولسا، سول تالانتتى ونەرگە تالماس
 قانات ەتىپ، عۇمىر بويى ءوز بىگىنەن تۇسىرمەي ءۇتۋ — ەڭ
 زور قۇتتىلىق. ونەرگە كەلۋ مەن ونى سوڭىنا دەيىن باعىن
 جاندىرىپ جالعاستىرۋ — ءبىر ادامنىڭ عۇمىرى ءۇشىن ەڭ
 ۇلكەن سىن.

دەمەك، «ازاماتتىڭ جۇمىساغان كۇشىن سۇراما، بىتىرگەن
 ءسىن سۇرا» دەگەندەي قۇرمانبەكتىڭ اقىندىق قۇنى ەلىم دەپ
 ەمىرەنگەن ەركە جىرلارى ارقىلى ۋاقىت وزعان سايىن ارتا
 بەرەتىندىگىنە سەنمىم كامىل.

ايتىس ونەرى — قازاقتىڭ بايرىمى ۇلتتىق مادەنيەتنىڭ
 ەڭ تاڭداۋلىلارىنىڭ ءبىرى، ول بۇگىنگى كۈندە تەك قازاقتىڭ
 عانا ەمەس، ادامزاتتىڭ مادەنيەت قامباسىنىڭ تورىنەن ورىن الۋعا

ويسۇدا.

2006 - جىلى 20 - مامىردا، مەملەكەتتىڭ بەكىتىۋېتىلگەن ماددەنىيەت مىنىستىرلىقى مەملەكەت دارەجەلى بەيزاتتىق ماددەنى مۇرالاردىڭ تىزىمىدىكى بەلگىلەندى. بۇل جىمىنى 518 تۈرلى بولدى. قازاقتىڭ خالىقتىق اقىندار ايتىسى «阿依特斯» دەپ جانزۇ تىلىنىڭ دىبىستىق اۋدارماسى بويىنشا مۇرالار تىزىمىدىكى كىرگىزىلدى. مەن، بۇل ايرىقشا قۇانۇغا تاتىتىن ەس. بۇل مىنانى ايلگىلەندى، قازاقتىڭ وسى ەبىر ماڭىزدى بەيزاتتىق ماددەنى مۇراسى مەملەكەتتىڭ ەمان بەرۋىندە، بۇكىل ەلدەگى ەل ۇلتىنىڭ قۇرمەتىنە بولەندى. دەسە دە، ايتىستىڭ مۇرالار تىزىمىدىكى كىرۋى بۇل ماڭىزدى بەيزاتتىق ماددەنى مۇرانىڭ شىنايى، ەنىمدى قورعاۋغا يە بولغانى مەس. بەيزاتتىق ماددەنى مۇرالاردىڭ تىزىمىدىكى تۇراقتاندىرۋدى ەبىر تۈرلى ۇكىمەتتىك قىممەت دەۋگە دە بولادى. ۇكىمەتتىك قىممەت اسا قاچەتتى، كەم بولسا بولمايدى. الايدا بەيزاتتىق ماددەنى مۇرالاردى قورعاۋدا ۇكىمەتتىك قىممەت عانا بولۇ چەتكىلىكسىز، ونىڭ ۇستىنە تاغى ماماندار مەن وقىمىستىلاردىڭ تىكە ات سالىسۇن قاچەت ەتەندى. قوعامنىڭ ەل سالىسىنىڭ قولداۋىن، قامقورلىق جاساۋىن جانە ايلالاۋىن، اسىرەسە، قازاق مادەنىيەتىن تىكە جاراتۋى جانە تىكە يىگىلىكتەنۋىشى، قازاقتىڭ بەيزاتتىق ماددەنى مۇراسىن تىكە تاراتۋىشى مەن ەناسىحاتتاۋىشى — قازاقتىڭ قاراپايىم خالىق بۇقاراسىنىڭ تىكە ات سالىسۇن قاچەت ەتەندى. ەگەر ودان ايرىلسا، قازاقتىڭ بەيزاتتىق ماددەنى مۇرالارنىڭ ەومىر ەسۈرۋى مۇمكىن مەس، ەتپىتى قازاقتىڭ بەيزاتتىق ماددەنى مۇراسىن قورعاۋدان ەسوز اشۇعا بولمايدى. سوندىقتان ەبىزدىڭ ايتىس اقىندارىمىز وتكەنگىگە مۇراگەر، كەيىنگىگە بۇيداگەر بولپ، اسىلدىڭ سىنىعى، التىننىڭ قىيى بولغان قىمباتتى مادەنى مۇرانى، قاناتىن تالدىرماي، قاتاردان

قالدىرماي، وتكەنن وشىرمەي، وسكەنن ەسىركەي، ءوزىنىڭ بايىرى مادەني ءبىتىمى بويىنشا كەينىڭى ۇرپاققا جەتكىزۋگە قۇلىشىنسا، ايتىستى تانۋشى ماماندارىمىز ارعى سورابىنىڭ تارىخى ءوشىپ، قازىرگى كۈينىڭ بويىۋى كوشىپ بارا جاتقان حالىقتىق مۇرانى تىڭىلىقتى زەرتتەپ، زەردەلەپ، وعان ومىرشەڭدىك كۇش، وشپەس بويىۋ بەرۋگە، ونى زامان تالابىنا ساي سومداۋعا تالپىنۋى قاجەت.

تۇقىمى قۇرۋعا اينالغان دالا جانۋارلارىن قولدا باعىپ، كوبەيتىپ، قايتا تابىعات دۇنيەسىنە تاپسىرىپ بەرگەن سياقتى، بىزدە تۇماننان ايمىپ، توماعاسى تارتىلعان اقىندار ايتىسىن تەك ارناۋلى ۇيىمداستىرىلعان ساحنالىق ايتىس فورماسىنان، بۇرىنقى حالىقتىق بولمىس - بىتىمىنە، حالىق اراسىندا عى ەركىن ايتىسقا، قاپەلىمدەگى ايتىسقا، ات ارتىپ، نىزدەي بارىپ ايتىسۋ سياقتىلارعا قاراي ويىستىرۋىمىز، ونى حالىق اراسىندا ەركىن ورنىدالاتىن بايىرى قالىپنا قايتا اكەلۋگە تىرىسۋىمىز قاجەت. بۇل سوندا عانا بەيزاتتىق مادەني مۇرا بولا الادى. ساحنالىق ايتىستى ناعىز ماعىناسىندا عى بايىرى ايتىس، بەيزاتتىق مادەني مۇرا دەۋگە تولمايدى. مادەنيەت پەن ونەر جاساندىلىقتىڭ ەمەس، شىنايلىقتىڭ تۇندىسى، ونى ساقتايتىن، ورەندەتەتىن كۇش تە شىنايلىق، حالىققا شىنايى ونەر، ونەرگە ءورس، ونەرپازعا جەمىس كەرەك.

ارىندى اقىن، دارىندى اقىن

قىدىرباي مۇرسالام ۇلى

حالىق پوەزىياسىن دامتۇشى، ەل تاريحىن قاپپاسىنا كەلتىرە جىرلاپ، ۇرپاققا جەتكىزىپ كەلە جاتقان ەم قازاقتارنا اتى ماشھۇر، اعمل - تەگىل سەلدەتپ، نوسەرلەتپ، كولدەتپ ايتاتىن سۇرىپ سالما اقىن، زامانىمىزدىڭ شىنجياڭ قازاقتارىنان شىققان ءترى جامبىلى قۇرمانبەك زەيتىنعاۋى ۇلى 1941 - جىلى شىڭگىل اۋدانىندا تۇلىپ، وسى ورتادا ەر جەتكەن. قۇرمانبەكتىڭ اكەسى زەيتىنعاۋى كوزى اشىق، كوكىرەگى وياۋ، جاڭالىقتى قابىلداعىش، اڭگىمەشىل، زەردەلى، ولەڭ مەن ادامگەرشىلىگى تەڭ، ەل ورتاسىندا جوعارى بەدەلگە يە ادام ەدى. وسىنداى قوعامدىق ورتادا، زەردەلى اكەنىڭ تاريەسىندە ەر جەتپ، ونەر مەكتەبىن كورە العان قۇرمانبەك جاستايىنان قۇنارلى ءتالىم - تاريەگە يە بولادى دا، ءسابى ساناسى ەرتە ويانىپ اقىن بولۋدى جاستاي ارمان ەتەدى.

ولەڭ دەسە جاسىنمان تولقىعامىن،

بىلەم ونان ورەلى وي تۋارىن.

ازاماتتىق ارىمداى قۇرمەتتەيمىن،

ولەڭ مەنىڭ كىرىكسىز بوي تۇمارىم. — دەگەن العاشقى

ادىمدا ايتقان ولەڭدەرى مۇنىڭ ايقىن دالەلى.

قۇرمانبەكتىڭ ءوسىپ - جەتىلۋ داۋىرىنە كوز جىبەرسەك،

1950 - جىلداردىڭ سوڭىنان 1970 - جىلداردىڭ سوڭىنا تۇرا

كەلەدى. بۇل مەزگىل ونەرگە قۇرمەت ەتۋ بىلاى تۇرسىن،

دارىندىلارعا جاۋ كوزبەن قارايتىن سولاقاي لۇشياننىڭ اسقىنعان

تۇسى ەدى. اكەسىنە جالغان جالا جابىلىپ، جاستاي ءجابر كورگەن قۇرمانبەك بۇعان جاسمادى. ومىرگە ءۇمىتسىز قارامادى. پارتىياعا، وتانعا دەگەن بەرىك سەنىمىنەن بەت بۇرمادى. ولەڭ دەپ، ونەر دەپ تالىپىنعان اسىل ارمانىنان ايرىلمادى. مەن وسى ءسوزىمدى دايىنداۋدان بۇرىن قۇرمانبەك جولداستىڭ شىعارمالارىن قايتالاي تاپتەشتەپ نەشە قايتارا وقىدىم، اقىنمەن تاعى ءبىر رەت تىلدەسىپ قايتالاي سىرلاسقانىداي بولىدىم. وسىلاردىڭ بارىنە ءۇڭىلىپ قاراعاندا، ونىڭ وسىنداي ءبىر بەلەستەن كورىنىۋى ءوزىن تۇعان، تاريىيەلەپ جەتكىزگەن پارتيا مەن حالىقتىڭ ارقاسى ەكەنىن انىق كورىپ الۋعا بولادى.

قۇرمانبەك شىنايى اقىن. بۇل ونىڭ ءوز سوزىنەن وتە انىق كورىنىپ تۇرىپتى. ونىڭ سول كەزدە ايتقان: كەيىگەندە شاعامىن جىرما مۇڭ، مازداغان وشاعىما جىلىنامىن. جىردان بۇرىن مەن ولسەم باقىتتىمىن،

مەنەن بۇرىن جىر ولسە قۇربانسىم. — دەپ وي تەربەۋىنەن - اق ونىڭ ولەڭگە مۇقيات جاۋاپكەرلىكپەن قارايتىن جانكەشتى، نەزەنگىش رۋحى مەن بەرىك سەنىمىن ايقىن تانىپ الۋعا ابدەن بولادى.

پارتيا 11 - كەزەكتى ورتالىق كومىتەتىنىڭ ءۇشىنشى جالپى ءماجىلىسى بۇكىل ەلىمىزدىڭ ادەببەت - كوركەمونەر اسپانىن تورلاعان تۇماننان شايداي ايىقتىردى. پارتيا ورتالىعىنىڭ دانىشپاندىق شەشىمىن اعىنان اقتارىلا القاعان قۇرمانبەك:

كەۋدەمە كەتتى سىماي ماقتانىشىم،
تىڭ شابىت، شەكسىز اسەر تاپقان ءۇشىن.
القايمىن ءداۋىر بولگىش بۇل جىيىندى،
ارايلى التىن تاڭ بوپ اتقانى ءۇشىن.

لاۋلاتىپ پاراساتنىڭ تاسقىندى وتىن،

پارتيا تىڭ تارىخ اشتىڭ بەتىن.

داينىبىز داڭقىيەنەن ورنىداۋعا،

ءداۋىردىڭ شىنتاي جاڭا باس مىندەتىن. — دەپ
كوممۇنىستىك پارتياغا دەگەن جۈرەك جاردى العىسىن
جاۋدىرادى. ول ەسىك اشۋ مەن رەفورما جويندە ءتپتى دە
بيىكتەن بوي كورسەتىپ، شاپقان ساپىن ادىمى اشىلىپ، ايتقان
ساپىن ارىنداي ءتۈستى. 1976 - جىلى ءۇش ايماق كولەمىنەن
تاڭداپ ايتىسقا تۈسىرگەن 50 شامالى اقىننان قازىر ساحنادا
قۇرمانبەك پەن جامالقان عانا ءوز بيىگىن ساقىتاپ كەلەدى.
زامانامەن سىرلاس، حالقىپەن مۇڭداس، داۋىرمەن تاعدىرلاس،
الاماندا الدىرماس اقىمىق اقىنعا اينالدى. سوندىقتان دا ونىڭ
ايتقانىدارى حالقتىڭ قالاۋىنان شىعىپ، جۇرت جۈرەگىنەن جول
تاپتى. ول ءبىر تولعاۋىندا:

اسەت تە، ءبىر جان دا ەمەس قۇرمانبەكپىن،

كەلەدى ءوز تۈسىمدە دۇماندى وتكىم.

اداممىن، جاساماقيپىن ادامشا ءومىر،

قورقۇعا، قورلانۇعا تۇعان جوقپىن.

تۇعان ەل تاپتىم سەنەن نە نىزدەسەم،

ارتىق كەتپەس پەيىلىڭ تەڭىز دەسەم.

اق ءدامىڭنىڭ كىەسى اتار مەنى،

قازاقتىڭ قۇرمانبەگى دەگىزبەسەم، — دەيدى. بىلگەن

كىسىگە حالقتى ەكى شۇماق ولەڭگە سيعىزىپ جەتكىزە

سۆرەتتەۋ، ونى قولما - قول ايتۋ ادەتتەگى اقىننىڭ بارلىعىنىڭ

قولىنان كەلە بەرمەيتىن جۇمىس. ورامدى ويى، قوماقتى

ءبىلىمى بار ورەلى اقىننان عانا تۋارى حاق. ايقىن مازمۇندى،

استارلى ويلى، ورامدى وتكىر ءتىلدى، ادامگەرشىلىك پەن

اخلاققا ءتان، كوشەلى پىكىر ايتىس اقىندارىنىڭ اعا سۇلتانى
ەسەپتى قۇرمانبەكتىڭ قۇنارلى ويىنان انا تۇنىداپ وتىر.
داۋىرمەن تىلدەس، خالىقپەن ۇندەس بولۇ دەگەنمىز مىنە
وسىلاي بولسا كەرەك. قۇرمانبەكتەگى ەندىگى ءبىر
ەرەكشەلىك اقىننىڭ اقىندىعى مەن ادامگەرشىلىگىنىڭ
ۇشتاسۇنىدا، «اقىن بولۇ ءوز ەركىڭ، ازامات بولۇ بورىشنىڭ»
دەگەن اتالى ءسوزدى بەرىك ۇستانعاندىعىندا. ول، ەڭ اۋەلى،
ءوزىنىڭ تۇعان خالىقنىڭ پەرزەنتى ەكەندىگى، ءارقانداي
ازاماتنىڭ خالىقسىز كۇنى بولمايتىندىعىن ەسىنە بەرىك ساقىتاپ،
ەلىن ەمىرەنە جىرلايدى. ونىڭ قابىرعاسى ەل دەپ سۆگىلەدى،
ولەڭى ەل دەپ تۆگىلەدى. ەل الدىندا كەرگىمەيدى،
كىشىلىكپەن سويلەيدى. قاراڭىزدار:

ازابى كوپ اقىن دەگەن پەندەنىڭ،
پەندە بولسام جوق دەمەڭىز مەندە ءمىن.
پەندەلىگىممەن شىكى ءسۇت ەمگەمىن،
سوندىقتان دا ءبىر اقىلىم كەم مەنىڭ.

قىنالام - اۋ، مەن ەلىمەنە بەردىم،
بىتسە جۈندەپ بىتپەگەنى - اي، ونەردىڭ.
تارازىغا تارتار بولسا كەلەر كۈن،
بولاشاقتىڭ ۇرپاعىنا نە دەرمىن. — دەپ خالىق الدىنداى،
تارىخ الدىنداى، كەلەر ۇرپاق الدىنداى ازاماتتىق
جاۋاپكەرلىگىن ادايدىقپەن، ار - نامىسىمەن ارقالايدى. وپلى
كوزىمەن قىيىردى شارلاعان اقىق اقىن بويىنداى كىشىلىك پەن
كىشىلىكتىڭ ونەگەلى وبرازى مەن مۇندالاپ تۇرماي ما! ۇلاعاتتى
ۇلاننىڭ ۇلت جاندىلىعىن، وتان سۆيگىشتىگىن، ءاز ەلىن
اناسىنداى ارداقتاعان ادايدىعىن اڭعارتادى. مۇنى دالەلدەۋ ءۇشىن
تاى دا اقىننىڭ ءوزىن سويلەتەيىك:

تۇعان ەلمەن كەلمەن جۇدەلى بوپ،
تۇعان ەلدىڭ انامنان ءبىر كەمى جوق.
تۇعان ەلىم بى - سىنىق بىقلاسىڭ،
قۇيىلادى كەۋدەمدە جىر كەنى بوپ.

وتىرعام جوق ءبىر جەيدە كىگەلى كەپ،
ءبىر سۋىرتپاق قولىما بىلگەلى كەپ.
ءتىلىم ەمەس جۈرەگىم سويلەپ جاتىر،
قاي - قاشان دا حالىقىم بىرگەمىن دەپ. — مەنە
اقىنىمىز تۇعان ەلگە دەگەن سىنىق بىقلاسىن تىلىمەن ەمەس،
جۈرەگىمەن سويلەيدى. بۇل ءبىر عانا مىسال، ال اقىننىڭ ەلىنە
دەگەن ادال جۈرەگى ونىڭ ءاربىر ولەڭىنەن تايىعا باسقان تاڭباداي
قانق ۇلتتىق بويىۋىمەن تانىلىپ وتىرادى. قۇرمانبەك وتكىر
ءتىلدى، ورەلى دە ومىرشەڭ ولەڭدەرىمەن ءوز ەلىمىزدىڭ
رۇحانىي ورەنىيەتىنە تەلەگەي تەڭىز ۇلىس قوسىپ قالماستان،
ۇيىمنىڭ ۇيعارۋىمەن حالقاراعا ەڭ كوپ شىققان اقىن. ول
1991 - جىلى قازاقستانعا، 1992 - جىلى تۇركىياعا، 1994 -
جىلى جانە 1996 - جىلى ەكى مارتە موڭغۇلىياعا، 2006 - جىلى
گەرمانىيا، فرانسىيا، گوللاندىيا ەلدەرىنە شىققان. ونەر ساپارىندا
كوپ ەلدىڭ ماراپاتى مەن ماقتاۋىنا يە بولىپ، دىپلوماتىيالىق
ورەلى جۇمىستاردى اتقارعان، ەلىمىزدىڭ داڭقىن اسىرىپ،
مارتەبەسىن كوتەرىپ، حالق جۇگىن قارا نارداي ارقالاپ ابىروي
اپەرگەن، ازاماتتىق بورىشىن ابىرويمەن ادا قىلغان ايتا قالسىن
اقىق اقىن.

اقىن ەڭبەگىنە ەندى ءبىر قىرىنان قاراساق تۇتاس قازاق
حالقىندا نەشە جىل ءۇزىلىپ قالعان اقىندار ايتىمىسن قايتا
ءتىرىلىتىپ جالعاستىرۋشى، جاڭالاۋشى، زامانا تالابىنا سايكەسىپ
جاڭا ءبىر بىيىككە كوتەرۋشى بولا العاندىعىندا، ۇلتىمىزدىڭ

ئۇمىتى جاس جەتكىنشەك اقىندارغا ۇلكەن نىپال تۇدىرىپ ۇلگى
ونەگە كورسەتۋىندە، الدىڭىچىغا مۇراگەر، كەينىگىگە بۇيداگەر بولا
بىلگەندىگىندە دەپ قارايمىن، بۇل ايتقاندارىمدى قۇرمانبەكتىڭ
اقىنداردىڭ ايتىسى تۇرالى تالاي مارتە سويلەگەن ءسوزى،
گازەت - جۇرنالداردا جاريالانغان، كوپكە تانىس كولەمدى
ماقالالارى، اقىن تاريپەلەۋ كلاسارىنا وتكەن ساباعى تولىق دالەل
بولا الادى.

قورىتىپ ايتقاندا، قۇرمانبەك زەيتىنغازى ۇلى ەلىمىز
قازاعىنىڭ اقىندار ايتىسىنداى الاۋلاپ جانىپ تۇرغان ءبىر جارق
جۇلدىزى، ارينە، بۇل بارلىق حالىقتىڭ، بارلىق ونەر
سۇپەرلەردىڭ بىرەگەي ءبىر تۇار اقىنى. پارتىامىز بەن حالقىمىز
ونى قۇرمەتتەپ «حالىق اقىنى» دەگەن اتاق بەرگەن اقىق
اقىنىمىز، زامانىمىزدىڭ جامبىلى، مەن وسىنداى ونەر
جۇلدىزدارىمىزدىڭ ماڭگى جارقىراي بەرۋىن تىلەيمىن!

